

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертаційну роботу

Гулей Дарини Володимирівни

ПРИНЦИПИ ТА МЕТОДИ ТРАНСФОРМАЦІЇ ДЕГРАДУЮЧИХ ПРОМИСЛОВИХ БУДІВЕЛЬ І ТЕРИТОРІЙ,

представлену на здобуття наукового ступеня доктора філософії
з галузі знань 19 – Архітектура та будівництво,
спеціальності 191 – Архітектура та містобудування

Грунтовне вивчення дисертації Гулей Дарини Володимирівни «Принципи та методи трансформації деградуючих промислових будівель і територій», а також наукових публікацій здобувачки, дозволяють зробити узагальнені висновки щодо актуальності, достовірності та обґрунтованості основних теоретичних положень, висновків та рекомендацій, наукової новизни та практичного значення, а також рівня оволодіння дисертанткою методологією наукової діяльності.

Актуальність теми дисертаційного дослідження:

Актуальність, об'єкт та предмет дослідження не викликають жодних сумнівів та застережень. Визначення принципів та методів комплексної трансформації деградуючих промислових будівель та територій у контексті цілісного розвитку українських міст, інтеграція їх у сучасний міський простір, повноцінне використання та новітнє функціональне наповнення – завдання, що надзвичайно гостро стоять не тільки для України, а й для багатьох інших країн світу. В Україні ж, з початком повномасштабних воєнних дій та численними руйнаціями, питання комплексної трансформації деградуючих територій постає особливо гостро. Питання комплексної оцінки та перспектив розвитку існуючої промислової спадщини країни особливо актуальні для сталого розвитку її історичних міст, де промислові території склалися у ході історичної еволюції протягом тривалих та різномірних за характером історичних періодів, часто у центральних та наближених до центру територіях.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій дисертації:

базується на результатах проведеного критичного аналізу наукової літератури (проаналізовано близько 160 джерел), глибокому вивченні вітчизняного та

закордонного досвіду трансформації промислових будівель та територій. При роботі над дисертацією авторкою застосовувалися загальні та спеціальні наукові методи, включаючи методи концептуального і експериментального проектування для апробації висунутих теоретичних положень в проектах трансформації деградуючих промислових будівель і територій міста Києва.

Результатом дослідження стали запропоновані принципи і методи, а також практичні рекомендації щодо трансформації деградуючих промислових будівель і територій, що повністю відповідають визначеній меті та поставленим завданням.

Достовірність основних положень роботи підтверджується:

- публікацією отриманих результатів у рецензованих фахових виданнях;
- результатами, отриманими здобувачкою на базі комплексного критичного аналізу теоретичних робіт і практичного досвіду проектування за даною тематикою;
- широким оприлюдненням і позитивною оцінкою доповідей на міжнародних конференціях (12 Міжнародних науково-практичних та 1 Всеукраїнська науково-практична конференція);
- застосуванням при проведенні досліджень загальних і спеціальних наукових методів (На підготовчому етапі - методів декомпозиції і композиції, порівняльного аналізу літературних джерел, логічного аналізу та узагальнення. На дослідницькому етапі - методів історичного, порівняльного, по-факторного та критичного джерельного аналізу, узагальнення і систематизації. На синтезуючому етапі - методів статистично-аналітичного аналізу, класифікації, систематизації, формалізації, історико-архітектурної оцінки і узагальнення, комбінаторики, графоаналітичного моделювання та композиції. На результуючому етапі - методів індукції, узагальнення, систематизації, композиції, експериментального і концептуального проектування.);
- вдалою апробацією у авторських архітектурних проектах та концептах.

Вищенаведені аргументи доводять, що отримані основні положення дисертації достовірні і науково обґрунтовані, відповідають поставленій меті і завданням даного дослідження, не викликають сумніву щодо їх наукової цінності та свідчать про високий рівень наукової підготовки.

Наукова новизна одержаних результатів:

До найбільш вагомих досягнень дисертаційної роботи, що мають наукову новизну, можна віднести наступне:

- надано визначення поняттю «трансформація» для деградуючих промислових будівель і територій, як комплексного і цілісного процесу якісних змін в них;
- розроблено моделі трансформації деградуючих промислових будівель і територій залежно від вихідних ступенів історико-архітектурної цінності та деструкції;
- сформульовано принципи трансформації деградуючих промислових будівель і територій (загальні: «комплексної інтеграції», «цілісності трансформації»; «інвестиційної привабливості», «екологічної стабільності» та спеціальні: «сталого континуальності», «об'ємної компаративності», «когерентного функціонального доповнення» та «функціональної відповідності»);
- удосконалено інструментарій трансформації деградуючих промислових будівель і територій;
- удосконалено класифікацію деградуючих промислових будівель і територій за 12 окремими ознаками;
- отримали подальший розвиток прийоми трансформації деградуючих промислових будівель і територій.

Практичне значення дослідження:

полягає в цінності отриманих авторкою результатів для архітектурно-містобудівної діяльності загалом - для використання у проєктній практиці, конкурсному та експериментальному проєктуванні, а також при здійсненні передпроєктного аналізу, щодо оцінювання та визначення напрямків реновації деградуючих промислових будівель і територій. Авторські теоретичні досягнення можуть стати ґрунтовною підосною для подальших наукових досліджень, удосконалення нормативних документів України та для впровадження у навчальний процес у закладах вищої освіти архітектурного профілю.

Теоретичні положення дослідження були застосовані в експериментальному проєктуванні, що підтверджується актами впровадження: розробка концепції ревіталізації пивоварного заводу Ріхерта у Києві, у 2023 році; рекомендації щодо трансформації промислових будівель і території колишнього

Київського заводу художнього скла у багатофункціональний офісний центр, у 2020 році.

Оцінка наукових публікацій здобувачки:

Здобувачкою опубліковано результати дослідження у 17 наукових працях: 3 – статті у наукових фахових виданнях України, включених до категорії «Б», 13 – тез наукових доповідей, 1 стаття, яка додатково відображає наукові результати дисертації.

Кількість та якісний рівень наукових публікацій відповідає вимогам п.8 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії».

Оцінка змісту, стилю та мови дисертації, її завершеності, оформлення:

Представлене на розгляд дисертаційне дослідження Гулей Дарини Володимирівни є завершеною науковою працею, викладеною відповідно до вимог щодо оформлення, стилю та мови наукового дослідження.

Дисертація складається з: анотацій, списку публікацій, переліку термінів, вступу, трьох розділів із висновками, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг роботи – 243 сторінок, з них: 156 сторінок – основний текст, 27 сторінок – рисунки, 15 сторінок – список використаних джерел (157 найменувань), 19 сторінок – додатки, 3 сторінки – акти впровадження.

У вступі здобувачкою обґрунтовано актуальність теми дослідження, визначено його зв'язок з науковими програмами та темами. Мета роботи відповідає її назві, та розкрита у визначених завданнях. Правильно сформульовані об'єкт і предмет дослідження, що відповідають заявленій темі. Визначена наукова новизна та практичне значення одержаних результатів, наведена їх апробація.

У першому розділі «Теоретичні основи та практика трансформації деградуючих промислових будівель і територій» авторкою глибоко проаналізована теоретична база за темою дисертації, розкрито поняття «деградуючі промислові будівлі і території» та «трансформація деградуючих промислових будівель і територій»; узагальнені проблеми, пов'язані з існуванням у структурі сучасних міст деградуючих промислових будівель і територій;

визначені історичні періоди їх формування та розвитку; систематизовані їх типи та характерні місця розташування в місті, а також відповідна розпланувальна структура і об'ємно-просторові особливості та сучасне містобудівне значення; проаналізований практичний досвід їх трансформацій, а також встановлені основні завдання щодо можливих напрямків трансформації таких будівель і територій відповідно до здійсненої систематизації та класифікації.

У другому розділі «Методичні засади трансформації деградуючих промислових будівель і територій» авторкою визначено загальну методика дослідження, яка складається з чотирьох послідовних етапів (підготовчого, дослідницького, синтезуючого та результуючого); відповідно до встановлених етапів систематизовано загальні (літературний, статистичний, історичний, порівняльний аналіз, узагальнення, класифікація, систематизація) та спеціальні (факторний та комбінаторний аналіз, графоаналітичне моделювання та експериментальне проектування) наукові методи.

У даному розділі також проведена класифікація деградуючих промислових будівель і територій за наступними ознаками: історико-архітектурною цінністю (I - IV ступеню), рівнем деструкції (I - IV ступеню); розміщенням у структурі міст (у межах комплексної охоронної зони; у межах зон регулювання забудови; за межами зон регулювання забудови); композиційним рішенням (точкові, лінійні, квартальні, згруповані); містобудівним значенням (домінантним, акцентним, рядовим); екологічною безпечністю (небезпечні, нейтральні, безпечні); первинною виробничою потужністю та призначенням; поверховістю; об'ємно-розпланувальними та конструктивними рішеннями. Визначено вплив даних класифікаційних ознак на подальше моделювання їх можливих трансформацій. Систематизовано відповідно до таких ознак 248 деградуючих промислових будівель і 49 деградуючих промислових територій в місті Києві, визначений їх відсоток відповідно до ступеню цінності та ступеню деструкції, визначені можливості та напрямки їх трансформації.

Встановлено методи можливої трансформації: реставраційні - для пам'яток промислової архітектури та значних історичних промислових будівель та територій з історично цінним розплануванням, у складі яких є пам'ятки промислової архітектури (1-2 ступеню цінності); реконструктивні (оновлюючі) - для деградуючих рядових історичних промислових будівель і промислових територій з історично цінним розплануванням, у складі яких відсутні пам'ятки

архітектури та значні історичні промислові будівлі (2-3 ступеню цінності) та реконструктивні (перетворюючі) методи - тільки для малоцінних промислових будівель та територій (4-го ступеня цінності). Визначено, що для цілісності трансформації дані методи слід застосовувати на різних системних рівнях – містобудівному, функціональному та об'єктному.

Виявлені характерні типи деградуючих промислових будівель і територій, які переважно зустрічаються у регіоні дослідження (щодо поєднання ступеню історико-архітектурної цінності та ступеню деструкції), проведено моделювання та розроблено 8 можливих моделей їх трансформації із застосуванням різних комбінацій реставраційних і реконструктивних методів.

У третьому розділі «Принципи, прийоми та рекомендації трансформації деградуючих промислових будівель і територій» авторкою сформульовано загальні та спеціальні принципи трансформації деградуючих промислових будівель і територій; визначено прийоми, що їх розкривають; надано методичні і практичні рекомендації щодо трансформації деградуючих промислових будівель і територій.

Загальні принципи поділено на основні («комплексної інтеграції» і «цілісності трансформації») та додаткові («інвестиційної привабливості» і «екологічної стабільності»). Спеціальні принципи визначаються для окремих системних рівнів трансформації: «сталості континуальності» - для містобудівної трансформації, «об'ємної компаративності» - для містобудівного та об'єктного рівнів; «когерентного функціонального доповнення» - для функціонального та містобудівного рівнів; «функціональної відповідності» – для функціонального та об'єктного рівнів.

Визначено прийоми застосування сформульованих принципів при трансформації деградуючих промислових будівель і територій: симбіоз «старого» і «нового», підпорядкування, стилістично-образні нагадування (для принципу «сталості континуальності»); прибудови, надбудови нових об'ємів, уподіблення оздоблення новобудов існуючим на території цінним будівлям та спорудам, акцентна забудова з відкриттям простору (для принципу «об'ємної компаративності»); функціональна різноманітність, об'єднання різних функцій у єдиному просторі, «активізація» зовнішнього периметру території та «функціональна реконверсія» (для принципу «когерентного функціонального доповнення»); організація пасажів, атріумів та галерей, активне використання

дахів та «антресольних» просторів для об'єднання будівель і простору між ними (для принципу «функціональної відповідності»).

Виявлені найбільш ефективні комбінації з різних прийомів, які при комплексному застосуванні сприяють цілісності трансформації деградуючих промислових будівель і територій.

Сформульовані принципи, визначені прийоми і надані рекомендації проілюстровані на прикладі авторських концептуальних розробок трансформації будівель і територій колишнього Київського заводу художнього скла у багатофункціональний офісний центр (2020 рік) та колишнього пивоварного заводу М. Ріхерта у культурно-торгівельний центр (2023 рік).

Узагальнюючи оцінку представленої роботи, можна визначити її **основні здобутки:**

- надане науково обгрунтоване визначення «трансформації деградуючих промислових будівель і територій» як комплексного і цілісного процесу якісних змін з врахуванням історично сформованого контексту та з метою удосконалення і адаптації до нових сучасних вимог;
- узагальнено фактори впливу (технологічні, містобудівні, архітектурні, функціонально-утилітарні, інфраструктурно-транспортні, екологічні, економічні, соціальні та нормативно-правові) на процес трансформації деградуючих промислових будівель і територій;
- розроблена класифікація деградуючих промислових будівель і територій за різними типологічними ознаками;
- сформульовано загальні та спеціальні принципи трансформації деградуючих промислових будівель і територій, визначено прийоми, що їх розкривають;
- удосконалені методичні засади трансформації деградуючих промислових будівель і територій, зокрема, застосування реставраційних та реконструктивних методів;
- виділені принципові функціонально-просторові моделі деградуючих промислових будівель і територій та розроблені рекомендації щодо можливостей їх подальшої трансформації;
- змістовний ілюстративний матеріал, виконаний на високому художньому рівні.

Відмічаючи загальний дуже високий рівень даного наукового дослідження в цілому, можна висловити певні **побажання та зауваження**:

1. Завдання дослідження, а відповідно і загальні висновки, виглядають дещо розлогими та деталізованими. Доцільним видавалося б їх об'єднання та більше узагальнення. Хоча всі сформульовані завдання у роботі виконані та відповіді на них одержані.

2. Спеціальні принципи: «сталої континуальності» та «об'ємної компаративності» авторкою визначаються окремо для різних системних рівнів трансформації. Погоджуючись в цілому із запропонованими спеціальними принципами, хочеться відміти, що, на мій погляд, застосування цих принципів можливе практично на всіх рівнях трансформації, і такий чіткий поділ їх застосування не видається доцільним.

3. В роботі зустрічаються окремі мовні неточності: «в залежності від...», замість «залежно від...»; «проект», «проекткування» - замість «проект», «проектвання» тощо. В цілому ж – дисертація написана грамотною, стилістично виваженою науковою українською мовою.

Висловлені зауваження не знижують загального надзвичайно позитивного враження від представленого дослідження та мають переважно рекомендаційних характер. Наукові результати дослідження є обґрунтованими, достовірними та відзначаються науковою новизною. Робота виконана з дотриманням всіх правил академічної доброчесності.

Відповідність дисертації вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії...»:

Гулей Дарини Володимирівни «Принципи та методи трансформації деградуючих промислових будівель і територій» повністю відповідає вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року №44 та є завершеною, самостійною науковою роботою, отримані результати якої забезпечують суттєвий внесок в

архітектурну науку. В представленій науковій роботі відсутні будь-які порушення академічної доброчесності.

Загальний висновок:

Дисертаційне дослідження Гулей Дарини Володимирівни «Принципи та методи трансформації деградуючих промислових будівель і територій», представлене на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 19 «Архітектура та будівництво», спеціальності 191 «Архітектура та містобудування», - є завершеною самостійною науковою працею, отримані теоретичні і практичні результати якої не викликають сумнівів, відзначаються науковою новизною та свідчать про досягнення здобувачкою високого рівня оволодіння методологією наукових досліджень, а її авторка, Гулей Дарина Володимирівна, заслуговує присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 19 «Архітектура та будівництво», спеціальності 191 «Архітектура та містобудування».

Рецензент,
кандидат архітектури, доцент
кафедри архітектурного проектування
цивільних будівель і споруд

Брідня Л.Ю.

Підпис к.арх., доцента
Брідні Л.Ю.

«засвідчую»:

Вчений секретар Вченої ради КНУБА,
к.т.н., доцент

Клименко М.О.